

Становище

от проф. д-р Мария В. Шишманова
за дисертационен труд за присъждане на образователно-научна степен „доктор“
Научна област – 4. Природни науки, математика и информатика
Професионално направление 4.4. „Науки за земята“,
Научна специалност „Икономическа и социална география“
Тема: „**МЕЖДУНАРОДНИТЕ ТРУДОВИ МИГРАЦИИ НА СТУДЕНТИТЕ
ОТ ВИСПИТЕ УЧИЛИЩА НА БЛАГОЕВГРАД**“,
разработен от докторант на самостоятелна подготовка на обучение
асистент Владимир Николов Караджов
Научно звено: Катедра „География, екология и опазване на околната среда“ при
Природо-математическия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“
Становището е изготвено съгласно заповед на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“ №
1593/30.06.2016г.) и Решение на ФС на Природо-математическия факултет /Протокол
№ 8/28.06.2016г./

I. Обща оценка на кандидата

Владимир Николов Караджов е докторант на самостоятелна подготовка на обучение по докторска програма „Икономическа и социална география“ в катедра „География, екология и опазване на околната среда“ в Природо-математическия факултет на ЮЗУ „Н. Рилски“- Благоевград. От представения дисертационен труд е видно, че докторантът притежава задълбочени теоретични знания по съответната специалност и способности за самостоятелни научни изследвания, както и необходимите изследователски качества и добре познава разглежданата от него проблематика. За постигането на научните и приложни резултати съществено значение има и фактът, че той води упражнения по основни дисциплини на бакалавърска програма „География“ и магистърска програма „Регионално развитие“ Социално-икономическа география на България, География на населението и селищата, География на производствената и обслужващата сфера, Планиране и регионална политика, Регионален анализ и др.

II. Обща характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е актуален и особено значим за социално - икономическата практика проблем, свързан с международните трудови миграции на студентите, младежка безработица в глобализиращата се икономика в условията на непрекъснато изостряща се конкуренция. Проблем не анализиран до сега в нашата практика и не проследяващ се от националната статистика и управляващи власти.

В структурно отношение той е логически издържан - включва въведение, изложение в четири глави, заключение и литературни източници в обем от 220 стр. текст. Съобразно спецификата на съдържанието отделните глави са с различен обем. В посочения обем са включени 46 фигури и 23 таблици. Дисертационният труд съдържа още списъци с използваните в текста съкращения, таблици, фигури и приложения, а също справка за научните приноси, литературните източници и публикациите по разглежданата проблематика. В отделно книжно тяло са подредени 14 приложения:

пълните текстове на 7 дълбочинни интервюта и анкетни карти с различно съдържание. Списъкът с използваната литература включва 79 заглавия, и 3 интернет адреса.

За разработването на дисертацията и постигането на нейните цел и задачи е проучена, систематизирана и анализирана голям обем информация, която е ползвана коректно. Литературните източници включват стратегически документи, методики и др. Използвани са и публикации на Националния статистически институт на България, съдържащи информация за наблюдавани процеси, както и резултати от проведени от автора собствени анкетни проучвания и дълбочинни интервюта.

Правилно са определени обектът, предметът, основната научна теза и целта и са формулирани 4 изследователски задачи, насочващи вниманието към основните теоретични и практически проблеми на международните трудови миграции на студентите, младежка безработица.

Изследването е методически издържано. За изучаването на проблема са приложени подходящи методи. Изследването е отграничено времево и пространствено, с конкретно определен обхват и включва достатъчно дълъг период от време, позволяващ да се проследят международните трудови миграции на студентите във висшите училища на Благоевград.

Дисертационният труд се отличава с логическа последователност, задълбоченост и изучаване на проблемите в тяхната взаимна връзка и зависимост.

III. Данни за дисертационния труд

Във въведението на дисертационния труд докторантът прецизно и аргументирано представя актуалността и значимостта на изследваната проблематика, основната цел, обекта и предмета на научното изследване. Ясно са определени основните задачи за постигане на целта, използваните методи и етапите на изследователския процес.

Глава I представя теоретичните основи на изследването, както и нормативните документи имащи отношение към международните трудови миграции на студентите. Докторантът предлага собствена дефиниция на понятията, използвани като синоними „студентски бригади” и „международни студентски трудови миграции”. Подбраните методи на изследване се обосновават и са удачно приложени за постигане на основна цел. Анализът на съществуващите нормативни документи, имащи отношение към студентските трудови миграции в Република България и ЕС показват отлично им познаване и критично отношение на докторантът към тях и собственото му виждане по въпроса. Специално внимание е отделено на младежката безработица и възможностите за нейното намаляване посредством студентските бригади.

Глава II е една от основните глави на настоящия дисертационен труд и е най-голяма по обем. Тя предлага количествено измеримите характеристики на международните трудови миграции на студентите от висшите училища на Благоевград. В нея са представени резултати от 5-годишни изследвания сред близо 500 студенти по различни теми и въпроси, свързани с международните трудови миграции на студентите. Главата включва общо 7 количествени изследвания. С това може да се потвърди, че проведените от докторанта количествени проучвания са с висока степен на представителност и могат да се прилагат не само за Благоевград, но и за останалите университетски центрове в страната.

Представени са и основните резултати и изводи от проведените проучвания. В дисертационният труд данните са дадени графично, след което са анализирани подробно от автора. Задълбоченият анализ на състава на участниците, мотивацията за

заминаване, предпочитаните дестинации, начините за финансиране, изследване рентабилността и икономическата изгода от студентските бригади, продължителността на бригадите, финансовата удовлетвореност и нагласата за следващи участия дават възможност за изводи на тези разнообразни характеристики, определящи профила на участниците в студентските бригади.

Анализът на фактите, направен от докторанта, по безспорен начин доказва, че участието в студентски бригади не увеличава трайната емиграция на студентите, която не превишава стойностите, регистрирани при останалите слоеве на населението. Тази констатация е важна за нас поради демографска ситуация в страната. Много ценно е изследването на влиянието на студентските бригади върху трайната емиграция на български студенти в разглежданите посоки на трудовите миграции в САЩ, Великобритания.

Глава III е продължение на изследването на количествените параметри на студентските бригади и се явява логически анализ качествените им аспекти. Това изследване се основава на метода на „дълбочинните интервюта“ с ключови участници, които представят личните преживявания, оценките и настроенията на студентите от висшите училища на Благоевград. С използваният подход на „дълбочинни интервюта“ докторантът съумява да събере много богат емпиричен материал, който е задълбочено анализиран и обобщен, и достига до извода, че на този етап международните трудовите миграции са изгодни, икономически оправдани, привлекателни за студентите от посочените университети, полезни за общата култура на студентите.

Глава IV се явява обобщаваща с оригинален подход като докторантът използва методи от регионалния анализ. За първи път се извършва SWOT анализ за студентските трудови бригади. Докторантът прави извода, че към настоящия момент те са силно привлекателни и тази привлекателност ще се запази и в близко бъдеще. В по-далечна перспектива тя ще започне да намалява и студентските бригади могат да бъдат заменени от трайна емиграция на младите хора зад граница. За контриране на тези неблагоприятни перспективи авторът препоръчва изграждане на стратегии и политики за професионално израстване и реализация на студентите, но вече на територията на нашата страна. В тази глава много добро впечатление правят предложените в подкрепа на SWOT-анализа графично изразени дърво на проблемите, дърво на целите и дърво на стратегиите, които допълват и обогатяват до тук направените анализи и обобщения.

Заклучението е логичен завършек на труда и за първи път изследван феномен и явление - международни студентски трудови миграции наречени още „студентски бригади“. Около 40 извода и обобщения е направил дисертантът, които да послужат за последващи стратегии и политики относно младите контингенти на населението у нас.

IV. Оценка на научните и практическите резултати и приноси

Научни и практически постижения:

1. Такъв тип изследване до момента не е провеждано у нас. Липсват данни и за международни изследвания на това явление;
2. За първи път се изучава комплексно едно ново явление в съвременния живот в страната възникнало след 2000-та година;
3. Въвежда се авторска дефиниция на понятието: „студентски бригади“ или „международни студентски трудови миграции“;
4. На базата на собствени изследвания се откриват водещи количествени характеристики за студентските бригади (предпочитани държави, дестинации, цена,

брой участия, причини за участие, източници на финансиране, средни доходи, спестени средства, сфери на заетост, видове длъжности, продължителност на работния ден, продължителност на престоя, рентабилност спрямо родните условия и др);

5. Извеждат се качествени (неизмерими количествено) фактори, влияещи върху участниците (трудности и опасения на участниците, предразсъдъци, мотивации, страхове, здравословно състояние, стрес, умора, удовлетвореност, желание за бъдещи участия, ентузиазъм, миграционни нагласи и др);

6. Изготвен е първият SWOT анализ за студентските бригади, включващ обобщена, квантифицирана, графична и стратегическа част като е извършен и анализ на логическата рамка;

7. Разработени са „дърво на проблемите”, „дърво на целите” и „дърво на стратегиите”, основа за изграждане на стратегията за младежката заетост и последващи политики;

8. Предложени са промени в закона за кредитирането на студенти и докторанти, с цел неговата оптимизация и превръщането му в действително функциониращ (за разлика от сега) инструмент за осигуряване на равен достъп до висше образование на младите хора в Република България;

9. Изведени са практически възможности за партньорства между висшите училища и бизнеса с цел осигуряване на практически стажове по специалността за младите висшисти, които постепенно да се превърнат в алтернатива на студентските бригади в търсене на дългосрочната полза за студентите в бъдещето;

10. На базата на изготвения SWOT анализ на изучаваното явление фирмите, предлагащи участия на студентите в международни трудови пътувания („Work-and-travel”- програми) ще могат да оптимизират практиките си, като избегнат потенциалните рискове и заплахи от фалит на дейността си;

11. Привнесена е обширна по мащаб нова информация, която да послужи и на други изследователи при бъдещи изследвания (както като информация в суров вид, така и под формата на анализи, коментари, изводи и заключения).

Приноси:

Докторантът е формулирал 4 научни и 3 научно – приложни приноса, които разкриват направеното в дисертационния труд. Те са точно определени и отразяват правилно постигнатите научни и приложни резултати.

Необходимо е да се отбележи, че разглежданият в дисертационния труд проблем за международните трудови миграции на студентите не е изследван и застъпен в научната литература, поради което може да се счита, че докторантът е допринесъл със своя труд за теоретичното му изясняване, обогатяване и разкриване на практическите му аспекти.

Владимир Караджов е успял да постигне поставените цел и задачи и да докаже издигнатата изследователска теза.

Дисертационният труд е самостоятелна разработка с висока научна стойност и практическа значимост. Поставеният в него проблем разкрива по-нататъшни възможности за задълбочаване на изследователската дейност.

V. Публикации, свързани с дисертационния труд

Резултатите от свързаните с дисертационния труд проблеми са представени в 12 публикации (две в съавторство) в специализирани научни издания, с което е осигурена необходимата публичност. Те отразяват приносни моменти от съдържанието на труда. Докторантът е участвал в международни и национални конференции.

VI. Автореферат и справка за приносите

Разработеният автореферат се състои от 46 стр. Отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Р. България и Правилника за неговото приложение и съответства точно на съдържанието на дисертационния труд. Справката за приносите отразяват постиженията на докторанта.

VII. Критични бележки и препоръки

От доказаната голяма заслуга на докторанта към научните анализи и обобщения могат да бъдат отправени препоръки във връзка с бъдещата му работа, както следва:

1. Да запознае държавните и други институции имащи отношение към международните трудови миграции на студентите с резултатите от своя труд, както и да популяризира сред обществеността основните си резултати.

2. Да насочи усилията си към разработване на конкретни мерки за преодоляване на неудачите и отсъствието на държавните и други институции в помощ на провежданите международни трудови миграции на студентите .

3. Да задълбочава своите изследвания по същия проблем с оглед на неговата многостранност и изключително голяма икономическа и обществена значимост тъй като се отнася за младите контингенти на населението.

VIII. Заключение

В заключение считам, че представеният за защита дисертационен труд притежава необходимите научни качества и съответства на изискванията за присъждане на образователната и научна степен “доктор”.

Имайки предвид научните приноси, задълбочените изследвания, високото качество и научно-приложната значимост на дисертационния труд изразявам своето положително становище и **предлагам на почитаемото научно жури да вземе решение за присъждане на образователната и научна степен “доктор” по докторска програма “Икономическа и социална география” към професионално направление 4.4. „Науки за земята“ на Владимир Николов Караджов.**

06.08.2016 г.

Член на научното жури:
(проф. д-р М. Шишманова